I. (Nagy) Szulejmán története Szerző: Cultura-MTI / 2021. szeptember 6. hétfő / Aktuális, Háttér

„A hírek szerint bölcs és világos ítéletű, és mindenki jó uralkodást remél tőle" – írta a velencei követ I. Szulejmán szultánról trónra kerülésének évében. Az Oszmán Birodalom legnagyobb uralkodója nemcsak harcias kedvéről és hódításairól lett híres, pártolta a tudományokat és művészeteket, fejlesztette városait.

„Mi, magyarok mindenek előtt a mohácsi vésznek és Buda elestének gyászos emlékéhez kapcsoljuk a nevét (a „Nagy" jelzőt azonban mi sem tagadjuk meg tőle), Európa a „Magnific" (fenséges, nagyszerű, jelzővel illette, a törökök azonban „Kanuni"-ként: a törvényhozóként emlegetik Szulejmán szultánt (1496-1566, uralkodott 1520-tól), aki amellett, hogy hét hadjárat vezéreként növelte a három kontinensre kiterjedő hatalmas birodalmat, kialakította ennek államszervezetét is – olvashatjuk Turan Oflazoglu szultándrámájának ajánlójában. – Ő maga igazságosságára a legbüszkébb és ez a jellemvonása vezeti a tragédiához, szeretett fiának, az oszmán trón méltó örökösének elveszejtéséhez. I. Szelim egyetlen fiát hétéves korától oktatták nyelvekre, tudományra és katonai ismeretekre, gyakorlati tapasztalatait tartományok kormányzásával szerezte. Az Oszmán Birodalom addigra kiheverte az utolsó nagy mongol hódítótól, Timur Lenktől 1402-ben elszenvedett vereséget, és újra terjeszkedésbe kezdett. Szelim elfoglalta Egyiptomot és Szíriát, behódolt neki Mekka és Medina, döntő vereséget mért a perzsákra."

I. (Nagy) Szulejmán (1494-1566) fiatalon, az Oszmán Birodalom szultánja (Fotó: Wikimédia) ? 1494. november 6-án született I. (Nagy) Szulejmán török szultán, az oszmán Oszmán Birodalom legnagyobb uralkodója 1494. november 6-án született Trabzonban I. Szelim egyetlen fiaként. Hétéves korától oktatták nyelvekre, tudományra és katonai ismeretekre, gyakorlati tapasztalatait tartományok kormányzásával szerezte. A török birodalom addigra kiheverte a Tamerlántól elszenvedett, száz évvel korábbi vereséget és szédületes iramban terjeszkedett Kelet felé: Szelim eltiporta a mamelukokat, elfoglalta Egyiptomot és Szíriát, majd döntő vereséget mért a perzsákra.

A huszonhat éves Szulejmán 1520-ban lépett apja örökébe. (Ezen a néven az első szultánt a török történetírók nem veszik számításba: a Timur által legyőzött I. Bajezid Szulejmán nevű fiát ugyan uralkodónak kiáltották ki, de Músza nevű bátyja legyőzte és kivégeztette, később övele ugyanezt tette testvére, Mehmed szultán. Annak érdekében, hogy a szultáni családban ilyen véres belharcok ne történjenek ezután, az új szultán uralkodásának kezdetén gyakran kivégeztette összes testvérét, azaz lehetséges versenytársait.)

A fiatal szultánt így jellemezte a velencei követ: „Magas és vékony, mégis erős testalkatú. Nyaka kicsit túl hosszú, az arca keskeny, az orra horgas, bajsza és szakálla ritkás, bőre kissé sápadt, megjelenése mégis kellemes. A hírek szerint bölcs és világos ítéletű, és mindenki jó uralkodást remél tőle."

A harcias kedvű új szultán nyomban hódító hadjáratokat indított: 1521-ben bevette a magyar végvárrendszer legfontosabb láncszemét, Nándorfehérvárt (Belgrádot), a következő évben az Egyiptom és Anatólia közti tengeri utat ellenőrző Rodosz szigetét foglalta el a johannita lovagoktól. A mohácsi csatában, 1526. augusztus 29-én megsemmisítette a magyar seregeket, de a védtelen Budát csak feldúlta és kirabolta, nem foglalta el. Szulejmán döntő befolyást gyakorolt a magyar történelemre: a kettős királyválasztás után Szapolyai Jánost támogatta a Habsburgok ellenében, mert végső célja Bécs elfoglalása volt. Ezt 1529-ben és 1532-ben is megkísérelte, de a császárvárost nem sikerült bevennie.

Az ősi vetélytárs Perzsia ellen vezetett 1534-35-ös hadjárat során elfoglalta Bagdadot, az iszlám világ egykor legragyogóbb városa Isztambul árnyékában hanyatlásnak indult. A perzsa Szafavidák ellen még kétszer szállt hadba, 1548-49-ben és 1555-ben, az ekkor kötött béke biztosította a megszerzett hódításokat: Arméniát és a kijáratot a Perzsa-öbölhöz. Szulejmán Észak-Afrika

hatalmas területeit – Tripolit, Tuniszt, Algériát és Marokkót – is annektálta. A szolgálatába fogadott kalózvezér, Rőtszakállú Hajreddin tuniszi pasa megverte a spanyol-velencei egyesült flottát, így a Földközi-tenger keleti részét az 1571-es lepantói csatáig a törökök uralták. Az oszmánok 1565-ben megpróbálkoztak a stratégiai fekvésű Málta elfoglalásával is, de a négy hónapos ostrom kudarccal zárult.

Szulejmán a magyar hadszíntéren 1541-ben jelent meg ismét: kardcsapás nélkül, csellel elfoglalta Buda várát, másfél évszázados hódoltságba döntve az immáron három részre szakadt, kiszolgáltatott Magyarország jelentős részét. A szultán 1543-ban újabb stratégiai fontosságú erősségekhez jutott, amikor bevette Siklós, Pécs, Székesfehérvár és Esztergom várát. I. (Habsburg) Ferdinánd magyarországi és Szapolyai fia, János Zsigmond erdélyi birtokainak egyesülését megakadályozandó, seregei 1551-52-ben bevették Szolnokot és Temesvárt is, bár Eger ostroma kudarccal végződött. Mindezzel Szulejmán jelentősen hozzájárult az önálló Erdélyi Fejedelemség későbbi létrejöttéhez is. Utolsó nagy vállalkozása Magyarország ellen irányult: 1566. szeptember 6-án Szigetvár elhúzódó ostroma közben halt meg. Halálát a sereg elől eltitkolták, a vár két nappal későbbi bevétele után belső részeit Szigetvár mellett temették el, és föléjük szentélyt emeltek. Tavaly decemberben jelentették be, hogy a Szigetvár-turbéki szőlőhegyen minden valószínűség szerint megtalálták Szulejmán szultán sírhelyét, az egykori mauzóleumot, valamint egy oszmán kori települést.

I. Szulejmán az Oszmán Birodalom legkiválóbb uralkodója volt, aki kiérdemelte a Nagy melléknevet. Fellendítette az ipart és a kereskedelmet, hidakat, utakat, vízvezetékeket és mecseteket építtetett. Ez utóbbiak közül a legpompásabb a Szulejmán-mecset Isztambulban, ahová magát a szultánt is eltemették. A törököknél Törvényhozóként (Kánuni) emlegetik, mert parancsára készült el az iszlám vallásjog, a saría által nem szabályozott helyzetekre vonatkozó világi törvénykönyv. Kiváló hadvezér és a kor viszonyai között igazságosnak mondható fejedelem volt, aki tisztségviselőit nem származás vagy vagyon, hanem érdem alapján választotta ki. Viszonylag toleráns volt a keresztényekkel és a zsidókkal, utóbbiak üldözését be is tiltotta. Pártolta a tudományokat és művészeteket, számos tehetségnek biztosított támogatást. Kiváló költő is volt, a török mellett arabul és perzsa nyelven verselt.

Háremének kedvenc hölgye – a legtöbbek számára a népszerű tévésorozatból ismert – szláv származású rabszolganő, Hürrem (Roxelana) volt, akit több évszázados hagyománnyal szakítva, a birodalom népeinek legnagyobb megdöbbenésére feleségül is vett. Egy újabb hagyományt megtörve a szultánát idős korában is maga mellett tartotta, nem küldte egy távoli tartományba. Hürrem nemcsak szép, hanem az intrikákban is tehetséges volt: elérte, hogy Szulejmán kivégeztesse egy másik feleségétől született, Musztafa nevű fiát. Szulejmán utolsó éveit megkeserítette a kedvenc feleségétől született Bajazid és Szelim vetélkedése, melynek végén Bajazid kapta meg a selyemfonalat. Szigetváron – azon a helyen, ahol egykor a szultán sátra állott – 1994-ben felavatták Szulejmán emlékművét és a magyar-török barátsági parkot. 1997-ben felállították itt a várvédő Zrínyi Miklós emlékművét is, így az egykori ellenfelek szobra ma már a két nép barátságát hirdeti

A Cultura Magazin cikke csak engedéllyel másolható.